

Hendriks

normale universitaire dagonderwijs volgen terwijl zij als extraneï staan ingeschreven te registreren. Hierdoor wordt niet alleen te weinig collegegeld geïnd of een te grote druk gelegd op de prijs die de echte extraneï moeten gaan betalen, het heeft ook onaangename gevolgen voor de verhoudingen binnen de faculteit. Denk aan de toerekening van 20%.

Als dagstudenten zich als extraneus laten inschrijven, hetgeen volgens onze informatie op onthutsend grote schaal geschiedt, leidt dat tot gevoelige krapte op de begroting en bij toewijzing van onderwijsvoorzieningen, in het bijzonder in de personele sector.

Nu mag het departement denken dat het halve ei van de categorie van de pseudo-extraneï beter is dan een lege dop, onzes inziens dienen de pseudo-extraneï het normale collegegeld te betalen. Kan de Minister aangeven op welke wijze, door controle en eventueel sancties, beter kan worden toegezien op deze ontsnaptingen?

Een tweede kritische opmerking heeft betrekking op de terugbetalingsregeling. In de memorie van toelichting is in het vooruitzicht gesteld dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur een restitutieplicht terzake zal worden ontworpen. Via amendement heeft de Tweede Kamer aan art. 79 vrijstelling en teruïbetaling toegevoegd.

Er kunnen zich bij hoge uitzondering situaties voordoen die vrijstelling of terugbetaling rechtvaardigen. Het lijkt ons echter gewenst nadruk te leggen op de woorden 'hoge uitzondering', zeker zolang geen scheiding wordt gemaakt tussen schapen en bokken, een wellicht wat oneerbiedige aanduiding van de twee categorieën die ik heb onderscheiden. Ik verzoek de Minister thans reeds concrete situaties aan te geven die vrijstelling casu quo restitutie rechtvaardigen.

□

Mevrouw **Mastik-Sonneveldt** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Men onderscheidt de volgende categorieën: een student – hij of zij – die gebruik maakt van studie-, examen- en onderwijsvoorzieningen; de toehoorder-oudestijl, die gebruik maakt van onderwijsvoorzieningen; de toehoorder-nieuwestijl, die gebruik maakt van onderwijsvoorzieningen en examenvoorzieningen; last but not least de extraneus, die gebruik maakt van de examenvoorzieningen.

Overigens valt ons in de motivering van de voorstellen heel sterk op, dat ervan wordt uitgegaan dat de extraneus alleen gebruik maakt van de examenvoorzieningen, terwijl naar onze mening iemand, die bij een universiteit op een dergelijke wijze staat ingeschreven, wel degelijk practica moet afleggen alvorens hij een afrondend examen mag doen.

Ik spreek dan nog maar niet over het feit, dat sommige onderdelen van afrondende examens mondeling worden afgenomen door nogal hooggesalarieerde arbeidskrachten. En wij spreken toch m.n. over deze kostenfactor, wanneer wij het hebben over deze onderwijsvoorzieningen? Is dit juist? Indien dit juist is, betekent het, dat wij kunnen zeggen, dat de extraneï in beperkte mate gebruik maken van kostbare onderwijsvoorzieningen.

Laten wij eens nagaan wie er betaalt voor die onderwijsvoorzieningen. Wij zien dat de student f 750 betaalt, dat de toehoorder-oudestijl f 750 betaalt, dat de toehoorder-nieuwestijl f 750 betaalt en dat de extraneus niets betaalt.

Wie betaalt examengeld? De student betaalt niets, de toehoorder-oudestijl betaalt niets, de toehoorder-nieuwestijl betaalt niets en de extraneus betaalt f 375 per jaar, ongeacht of hij of zij examen aflegt.

Dit is een enigszins vreemde zaak, mijnheer de Voorzitter. De student betaalt collegegeld en geen examengeld; extraneï, die ook gebruik maken van onderwijsvoorzieningen, betalen geen collegegeld maar wel examengeld.

Laten wij elkaar goed begrijpen: onze fractie is de mening toegedaan dat een verhoging van examengelden een uitstekende zaak zou kunnen zijn. Zij mist in de stukken echter de motivering op grond waarvan de kosten om aan examens te kunnen deelnemen zodanig de pan zijn uitgerezen dat het bedrag van f 60,— volgens het oude voorstel per examen, dat wordt afgelegd, wordt verhoogd tot f 375,— per jaar ongeacht of men examen aflegt.

Zij zou graag beoogde motivering van de Minister vernemen. Zij acht dit essentieel om tot een oordeel te kunnen komen over dit wetsontwerp.

Mijnheer de Voorzitter! Laten wij zeggen, dat de Minister daar niet helemaal uitkomt. Gaat het dan eigenlijk om een verkapt collegegeld of – ik geloof dat ik bij extraneï helemaal niet mag spreken over collegegeld – is er sprake van een bestemmingsheffing?

Wij zouden graag van de bewindsman willen weten waarom hij heeft gekozen voor een dergelijke 'branchevervaging' tussen college- en examengeld. Naar onze mening hadden de bewindslieden uitstekend kunnen motiveren waarom een verhoging van examengelden noodzakelijk is en waarom wellicht ook de extraneus moet bijdragen, in beperkte mate, in de kosten van de onderwijsvoorzieningen.

Wij voorspellen dan wel, dat wij de hele zaak van de onderwijsfinanciering overhoop halen. Toch is dat iets dat wij moeten durven aanpakken in plaats van de onderwijsfinanciering te verhalen op de extraneus.

Dit voorstel komt ons enigszins voor als paniekvoetbal en wel in een meervoudige betekenis. In de eerste plaats is het allemaal wel erg snel gegaan, hetgeen uit de stukken blijkt. In de tweede plaats behoorden de toehoorders-nieuwe stijl er aanvaankelijk ook bij maar dat werd toch wat al te gortig.

Zij moesten f 750 en f 375, dus f 1125 betalen en dat kon niet deugdelijk worden gemotiveerd. In die situatie blijft het fenomeen: van de extraneus open.

Waarom hecht ik hieraan nu zoveel betekenis? Mijnheer de Voorzitter! Beziet men een zesjarige studie en gaat men ervan uit, dat de desbetreffende persoon drie examens aflegt, dan moet men concluderen dat hij op een bedrag van f 180 uitkomt bij de huidige regeling.

Wanneer dezelfde student f 375 per jaar moet gaan betalen, komt hij op een niveau van ruim f 2000 uit, hetgeen neerkomt op een jaarlijkse lastenverzwaring van f 345.

Hoewel men mij heeft gezegd, dat het werken met percentages hier gelijk staat aan het goochelen met cijfers, wil ik er toch op wijzen dat het dan gaat om een verhoging van 1155 procent. Ik vind, dat een dergelijke verhoging deugdelijk moet worden gemotiveerd.

Zoals de Onderwijsraad al heeft aangegeven, legt de extraneus in minder snel tempo examens af dan de normale dagstudent. Toch dient hij elk jaar voor die examenvoorziening te betalen. Kan de bewindsman hierop nader ingaan?

Vervolgens vraag ik aandacht voor de toelichting op het amendement-Willems, dat door de Tweede Kamer werd aanvaard. Daarin staat dat het in de reden ligt om in het kader van het vrijstellingsbeleid aansluiting te zoeken bij het beleid, dat in dit kader

Mastik-Sonneveldt

voor studenten en toehoorders wordt gevolgd. Wat ligt nu volgens de Minister in de rede

Hoe ziet hij tegen de stelling aan, dat het – er zijn nu eenmaal bijzondere werkomstandigheden voor de extraneus – voor de extraneus niet mogelijk is om elke periode een examen af te leggen? Kan dit gegeven er niet toe leiden dat tot vrijstelling wordt overgegaan? Ik doel hier op belangrijke externe factoren, die vertraging kunnen veroorzaken. Kan de Minister hierop ingaan?

De heer **Heijne Makkreel** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Met de vorige sprekers vraag ik mij af, of een extraneus ook practica mag doen. Voorzover het deelnemen daaraan verplicht is voor het mogen afleggen van een examen, rijst de vraag, of de bevoegdheid om hieraan mee te doen ingesloten is in het extraneus zijn. Deze kwestie is vooral van belang voor degenen, die de heer Hendriks de echte extraneï heeft genoemd.

De pseudo-extraneï, te weten lieden die dagstudent geweest zijn en om bepaalde redenen zich een jaar als extraneus laten inschrijven, zullen in het algemeen reeds aan die verplichting voldaan hebben in de tijd, dat zij dagstudent waren.

Verder is er het onderscheid tussen de twee categorieën extraneï, waaraan ik wat minder zwaar til dan de heer Hendriks. Degenen, die zich een jaar als extraneus laten inschrijven, kunnen het in het algemeen in dat jaar ook doen zonder aan onderwijsvoorzieningen deel te nemen.

Zij doen dan ook alleen maar examen. Ik acht het legitiem dat zij zich dan als zodanig laten inschrijven.

Mijnheer de Voorzitter! Toen ik het wetsontwerp thuis bestudeerde, heb ik er het boekje bij gehaald dat ik van de Technische Hogeschool kreeg toen ik mij daar in 1949 liet inschrijven. Daar staan ook bedragen in. Er werd een inschrijfgeld van tien gulden genoemd.

Er stond in een examengeld van, toen ook al, zestig gulden. Er stond voor de eerste uit een gezin een collegegeld van f 325 in.

Het komt mij voor dat als wij in die tijd al de wijsheid hadden gehad, die bedragen te indexeren, wij heden ten dage met bedragen zouden werken die geen aanleiding waren om te twisten over de vraag, of f 375 examengeld te veel is. Ik zeg dit ook naar aanleiding van de opmerking

van mevrouw Mastik over de verhoging van het examengeld.

Het behoeft geen betoog dat de bedragen die op dit moment van studenten worden gevraagd weliswaar een bijdrage in de kosten van het onderwijs zijn, maar dat zij een verdwijnend kleine bijdrage vormen.

Gelet op hetgeen ik bij een vorige gelegenheid zei, zal het niet verbazen als ik ook nu beweer dat het om retributies gaat. Een van de kenmerken waaraan een retributie in het algemeen moet voldoen is, dat het bedrag ervan de kostprijs van de geleverde dienst niet overschrijdt.

Zodra de retributie hoger wordt dan de kostprijs krijgt zij het karakter van een belasting. In het algemeen geloof ik echter, dat wij daarvoor bij de geheven bedragen niet zo verschrikkelijk bang behoeven te zijn.

Niettemin heb ik enkele twijfels ten aanzien van de bedragen die nu van de extraneï gevraagd gaan worden. Die extraneï maken alleen gebruik van examenvoorzieningen. Dat is hun enige bevoegdheid.

Naar aanleiding van hetgeen mevrouw Mastik zei merk ik op dat, ook al is een hoogleraar bezig een mondeling examen af te nemen, de betrokkene wel degelijk gebruik maakt van een examenvoorziening en niet van een onderwijsvoorziening. Dat de hoogleraar een redelijk gesalarieerde onderwijskracht is betekent nog niet, dat het afnemen van een examen door deze man daarmee een onderwijsvoorziening is.

De extraneï moeten nu de helft van het collegegeld als examengeld gaan betalen. Voor de overige categorieën wordt het examengeld in het collegegeld opgenomen. Je kunt zeggen dat die f 375 voor het doen van examens en even veel voor de overige onderwijsvoorzieningen betalen. Het dekkingspercentage van de werkelijke kosten zal door de opbrengst van de retributie voor beide categorieën aanmerkelijk verschillen. Op zich zelf vind ik dat overigens geen bezwaar.

Ik ga er daarbij van uit, dat de stelling dat de werkelijke kostenverdeling in het onderwijs tussen examenkosten en andere kosten niet fifty-fifty is niet zal worden bestreden.

Over de f 150 inschrijfgeld is voor de meeste categorieën ook niet zo geweldig veel te zeggen. Als toegangsprijs tot voorzieningen voor studenten is f 150 per jaar voor de gemiddelde student bepaald niet overdreven.

Zodra echter een bedrag aan inschrijfgeld van f 150 van een

extraneus wordt geheven, vraag ik mij af of dit nog correct is. Daarom is het misschien wel jammer dat niet meteen van de gelegenheid gebruik is gemaakt om het afzonderlijke inschrijfgeld en collegegeld ook maar in één pot bijeen te vegen. Dan zouden wij van dat probleem af zijn geweest.

Zolang wij echter een afzonderlijk inschrijfgeld als retributie handhaven, mag men zich nog steeds afvragen wat er voor dat inschrijfgeld nu eigenlijk wordt gedaan. Het antwoord daarop zou moeten zijn: al datgene wat verbonden is met het ingeschreven staan zonder meer, niet de onderwijsvoorzieningen, want die vallen onder het collegegeld, en niet de examenvoorzieningen, want bij de meesten vallen die onder het collegegeld en bij de extraneï in het examengeld.

Voor de gewone dagstudent komt men dan terecht bij bijvoorbeeld het recht op gesubsidieerde huisvesting, de mensa en wat dies meer zij. Voor de extraneus gaat dit niet op. Het enige wat de universiteit voor de extraneus voor het inschrijfgeld doet, is eigenlijk administratie.

Een bedrag van f 150 voor een administratieve voorziening kan men toch nauwelijks meer een kostprijs noemen. Er zijn veel verenigingen die het voor heel wat minder doen en dan ook nog wat overhouden van dat bedrag om leuke dingen mee te doen. Ik heb het gevoel dat een bedrag van f 150 aan inschrijfgeld voor de extraneus absurd hoog is.

Wat betreft de examenkosten klopt het ook niet altijd. De Minister heeft zich in de Tweede Kamer bij het beantwoorden van vragen over de hoogte van die bedragen in het algemeen beperkt tot de opmerking: 'het zit wel ongeveer goed'.

Een duidelijke onderbouwing van die bedragen ben ik eigenlijk niet tegengekomen. Daarom ben ik zelf maar eens aan het rekenen geslagen. Wellicht kloppen mijn aannamen niet geheel, maar dat hoor ik dan wel.

Stel, dat iemand in een jaar vijf essay-tentamens doet van tweeënhalve uur zittingsduur: men mag aannemen dat zo'n tentamen door twee correctoren wordt nagekeken en dat deze correctoren er elk, inclusief het onderling overleg, drie kwartier per student mee bezig zijn. Men komt dan op 7,5 manuur.

Alleen voor de correctie komt men dan al op een kostprijs van 7,5 maal het uurloon van de corrector. Als men uitgaat van 4 promille van het jaarsalaris van een wetenschappelijk medewerker komt men al aardig in de